

15. Folketinget ført bag lyset

Trin 4 af 4: Det var blevet risikabelt for FDV og IFPI at fortsætte jagten på videoudlejerne og bibliotekerne uden en særlov om film, men der var næppe reel politisk opbakning til det ønskede monopol. Kulturministeriet gav igen en hjælpende hånd og undgik debat ved at foregive, at et nyt lovforslag slet ikke vedrørte udlån og udlejning.

Lovforslag L 132

Kulturministeriets lovforslag om indførelse af en særlov om udlån og udlejning af filmværker var gemt godt væk i L 132. Det var en lovpakke med i alt 23 ændringer af ophavsretsloven. Særloven om udlån og udlejning var blot en del af ændring nr. 8. Forslaget blev fremsat den 8. december 1988 af kulturminister Ole Vig Jensen (RV).

Hvis et Folketingsmedlem skulle få lyst til at vide, hvad det gik ud på, var der ingen hjælp at hente i de tilhørende bemærkninger. Det fremgik, at forslaget gik ud på at tillade salg af film - som om det var forbudt - mens det blev understreget, at forslaget *ikke* vedrørte udlån og udlejning!

Jeg henvendte mig til kulturminister Ole Vig Jensen og til Kulturudvalget med en redegørelse og mine argumenter imod begrænsningerne i retten til at udleje. De ville i praksis kun ramme importerede videofilm og dermed begrænse forbrugernes valgmuligheder. Mit første forsøg den 14. februar 1989 gav ingen respons, men jeg gjorde et nyt forsøg umiddelbart før andenbehandlingen i Folketinget den 12. maj. Poul Qvist Jørgensen (S) kvitterede ved at nævne min henvendelse i sin ordførertale for Socialdemokratiet, og det var al den debat, der var om emnet i Folketinget.

Stk. 3. Når et filmværk er udgivet i form af salg til almenheden, kan de eksemplarer, som er omfattet af udgivelsen, spredes videre. Dog må de ikke uden ophavsmandens samtykke spredes til almenheden gennem udlån eller udlejning.

Ny § 23, stk. 3, jf. ændring nr. 8

Til stk. 3

Efter den gældende lovs § 2 nyder rettighedshaveren til et filmværk en ubetinget beskyttelse med hensyn til viderespredning af eksemplarer af et filmværk.

I overensstemmelse med forslaget i Ophavsretsudvalgets betænkning »Film- og videogramspørgsmål« (bet. nr. 1000/1984) foreslås det, at spredningsretten begrænses, således at det er tilladt at foretage videresalg og lignende af udgivne eksemplarer af filmværker. Derimod bør det fortsat ikke, som det fremgår af forslaget til stk. 3, være tilladt at sprede sådanne eksemplarer til almenheden ved udlån eller udlejning uden samtykke fra rettighedshaveren.

Kulturministeriets bemærkninger

Inden for de sidste dage har vi fået nogle for mig at se kvalificerede indvendinger vedrørende lejeproblematikken i forbindelse med udenlandske videofilm - og det er en henvendelse fra Laserdisken - ...

Poul Qvist Jørgensen, 12. maj 1989

Videoimport trues af ny lov

Af Jakob Stegelmann

En lille passus i forslaget til ny ophavsretslov, som skal til 2. behandling i Folketinget på fredag, kan tilsyneladende få store konsekvenser for importen af udenlandske videofilm. Paragraf 23 siger nemlig, at sådanne film ikke må udlejes herhjemme, til trods for at de er fremstillet inden for EF og udgivet med henblik på salg og udlejning i alle landene inden for Fællesskabet. Den største del af alle videofilm, som udlejes herhjemme, er udgivet af danske videoforlag, som har købt rettighederne til en dansk version af et udenlandsk selskab. Det er en bekostelig affære, for både rettighederne, den danske oversættelse og lanceringen er dyr. Mange videofilm udgives derfor aldrig herhjemme - der er simpelthen ikke nok, der vil leje dem. Men i England er udbuddet meget større, for markedet er stort, og de engelske udgivere tør godt producere kopier af f.eks.

gamle klassikere i sort/hvid og mere specielle film med begrænset publikum.

Hidtil har disse film frit kunnet importeres og udlejes af special-forretninger, der ikke nøjes med det gængse gennemsnitsudbud, og hvor kunderne godt kan leve med - eller måske ligefrem foretrækker - at filmene ikke er forsynet med danske tekster. Men den nye ophavsretslov vil, hvis den bliver vedtaget, i realiteten forbyde denne import.

Adskillige af de forretninger, der har specialiseret sig i denne form for import, trues således af lukning, ligesom videoseere med særinteresser i fremtiden må nøjes med de film, der er kommercielle nok til, at danske videoforlag har råd til at udgive dem. Det rammer også de mange etniske grupper i Danmark - tyrkiske, pakistanske og indiske videofilm, som danske videoforlag aldrig ville udgive, vil ikke længere kunne udlejes herhjemme.

Den ny særlov om udlån og udlejning er hverken nævnt i betænkningen fra den 3. maj eller tillægsbetænkningen fra den 19. maj. Ej heller referatet af lovændringen nævner udlåns- og udlejningsretten for filmværker. Jeg så, at også Johan Schlüter havde skrevet til Kulturudvalget om L 132, og han havde også haft foretræde for Kulturudvalget. Det så ud til, at politikerne havde valgt at tro på ham.

Lov nr. 378 af 7. juni 1989 blev vedtaget af et bredt flertal bestående af KF, V, SF, RV, CD og KRF, uden at ét eneste folketingsmedlem var klar over, at FDV derved fik det savnede våben i jagten på videoimportørerne.

Berlingske Tidende, 17. maj 1989

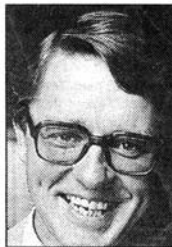
Berlingske Tidende, 10. maj 1989

Jeg kontaktede også pressen, men det var alene Berlingske Tidende, der via Jakob Stegelmann fortalte om lovforslaget og dets konsekvenser.

Jeg forsøgte at få Jyllands-Posten på banen, men kunne ikke engang få et debatindlæg i avisen. Mit håb om at starte en debat efter Jakob Stegelmans artikel blev kvalt i fødslen af Johan Schlüter selv.

Han satte Jakob kontant på plads med en bemærkning om, at "han nok burde have undersøgt denne sag lidt bedre, før han vandrede ad juræns krogede veje," og han gentog løgnen om, at EU-Domstolen allerede havde sagt god for "den danske regel om, at udlejning forudsætter et samtykke fra rettighedshaveren."

En misforståelse



Af Johan Schlüter

Advokat
Oslo Plads 14
2100 København Ø

JAKOB STEGELMANN har i Berlingske Tidende den 10. maj en artikel, hvorefter en regel i den foreslåede lovændring til ophavsretsloven om forbud mod udlejning af videofilm uden rettighedshaverens samtykke kommer til at betyde en indskrænkning i mulighederne for import af videofilm til Danmark.

Der er her tale om en total misforståelse af lovændringen. Forbuddet mod udlejning

af videofilm uden samtykke fra rettighedshaveren har altid været gældende i Danmark, og EF-Domstolen fastslog i 1988, at den danske regel om, at udlejning forudsætter et samtykke fra rettighedshaveren, ikke er i strid med EF-reglerne.

Den ny regel i den foreslåede ændringslov har det helt modsatte sigte af det, der fremgår af Jakob Stegelmans artikel. Efter hidtil gældende ret krævede selv videresalg af en købt videofilm samtykke fra rettighedshaveren. Denne regel ændres nu, således at man kan videresælge det, der er købt. Det hidtil gældende forbud mod udlejning og udlån af videofilm, hvis man ikke har et samtykke fra filmens producent eller enedistributøren i Danmark, fastholdes derimod.

Jakob Stegelmann, der er uhyre kyndig i filmanliggender, burde nok have undersøgt denne sag lidt bedre, før han vandrede ad juræns krogede veje.

FDV's andet angreb på Erik Viuff Christiansen

Næppe var blækket fra dronningens underskrift på den nye lov tørt, før Erik Viuff Christiansen igen stod i fogedretten. Allerede den 9. juni 1989 var han indkaldt af ikke færre end ni udenlandske filmselskaber: United Artists, Columbia Pictures, Universal, Embassy Pictures, Paramount Pictures, Twentieth Century-Fox, MGM, Walt Disney og Warner Brothers samt 12 medlemmer af FDV: Egmont Film, AB Collection, Esselte Video, Metronome Video, Polygram Records, Irish Lydbånd, Nordisk Film Video, Ole Jacobsen Video, Jaguar Film, Filmselskabet Danmark, Vision Communication Marketing og Dansk Filmindustri. De krævede alle forbud mod Eriks udlejning af importerede videogrammer.

Dokumentationen findes i Københavns Byret, sag nr. 12278/89. Det ligner den første fogedsag, men denne sag er interessant, fordi den ikke efterlader tvivl om, hvad det gik ud på. Rekvirenterne havde intet mod udlejning af videofilm, hvis blot de var leveret af FDV's medlemmer og til FDV's priser. Det drejede sig alene om at beskytte det danske marked mod konkurrencen fra de importerede film.

Erik havde tilbudt at betale 400 kr. til FDV for hver eneste importeret videokassette, selvom han allerede havde betalt for dem, da han købte dem. Forslaget blev afvist af alle FDV's medlemmer med den samme begrundelse, nemlig at det ville være diskriminerende over for de forhandlere, der betalte den høje danske pris, hvor 400 kr. kun svarede til 1/5 af normalbetalingen.

Det var ellers en ren foræring, for Eriks udlejning af importerede film var helt igennem lovlig, og FDV's medlemmer havde intet at gøre med de engelske videogrammer. Men FDV gik efter et fuldkomment monopol. Selvom det er rigtigt, at den nye § 23 er en særlov, der trumfer den frie viderespredning i § 25, er konklusionen forkert. Dels er selskaberne ikke ophavsmænd, og dels havde de givet tilladelse til udlejning af deres egne udgivelser, hvorefter eneretten er konsumeret.

Rekvirenterne har anført:

Det er ubestridt, at videogrammer ikke er undergivet konsumptionsprincippet i ophavsretslovens § 23, hvorfor udlejning på det danske marked kræver tilladelse fra den enkelte rettighedshaver, samt at rekviritus foretager udlejning i Danmark af de omhandlede videogrammer uden samtykke fra rettighedshaverne.

Ingen af rekvirenterne har nægtet at levere videogrammer til rekviritus, men i så fald på den almindelige ordning, der gælder på det danske marked med videogrammer, som rekvirenterne udbyder med danske undertekster.

Det bestrides, at rekvirenterne kan pålægges at give samtykke til udlejning mod betaling på 400 kr., da der i så fald er tale om tvangslicens, som ikke er i ophavsretslovens ånd, og da videogrammer ikke er omfattet af de særlige regler herom. I øvrigt vil en betaling på 400 kr. svare til 1/5 af normalbetalingen, hvorfor en aftale herom vil være diskrimination overfor andre normale forhandlere.

Under hensyn til det foran anførte og til at forbudsinstituttet er et foreløbigt retsmiddel findes der ikke grundlag for at udsætte forretningen.

Fogedrettens kendelse, 12. juni 1989

Erik var denne gang repræsenteret ved advokat Jens Fejø, og ifølge fogedbogen gjorde han ikke meget væsen af sig. Han anførte ganske vist, at rekvirenterne ikke havde godtgjort, at de var rettighedshavere til de importerede videokassetter, men han uddybede det ikke. Mest subsidiært begærede han fogedforretningen udsat på en forelæggelse for EU-Domstolen, men der ses ingen begrundelse. Han nævnte ikke engang, hvilke af traktatens artikler der kunne være tale om. Konkurrence-reglerne er kun nævnt i relation til selskabernes samordnede praksis. Det undrer, at han ikke gjorde mere ud af EU's konkurrenceregler, for der var ikke tvivl om, at missionen denne gang gik ud på at håndhæve en opdeling af Fællesmarkedet med henblik på at tage højere priser i Danmark.

En interessant detalje er, at det ligesom i den første retssag mod Erik blev lagt til grund, at videogrammerne kunne udlejes i England uden samtykke, men det var ikke længere korrekt. I England var der i mellemtiden indført en udlejningsret for filmværker (side 177), men ingen kunne finde på at forbyde udlejning dér.

Fogedrettens begrundelse illustrerer fordelene ved at gå til fogedretten, da den dommerfuldmægtige lagde vægt på, at et forbud "kun" er et foreløbigt retsmiddel. Sagen var langt fra undersøgt, men han brugte det som en belejlig undskyldning. Dommerfuldmægtige gik tit ud fra, at "rigtige" dommere ville gå sagerne efter i sømmene i justifikationssagerne, men det var ofte en virkelighedsfjern antagelse.

Erik kunne ikke længere drive udlejningsforretning. Med ét slag blev tusinder af film gjort værdiløse. Han havde ingen eller i bedste fald begrænsede muligheder for at opretholde en indtægt under justifikationssagens behandling. Igen tilbød Johan Schlüter et forlig, og igen tog Erik imod tilbuddet. Heller ikke denne gang blev det afklaret, hvordan en domstol ville have vurderet situationen.

FRIVILLIGT FORLIG

Undertegnede debitor	Kanal 23	
boende	v/Erik Viuff Christiansen	
	Grønnegade 38, 1107 København K	
erkender herved at være følgende forfaldne beløb		
skyldig til	Foreningen af Danske Videogramdistributører	
	Oslo Plads 14	
	2100 København Ø	
Hovedstol		Kr. 25.000,00

Erik Viuff Christiansens forlig med FDV, 15. november 1989

The copyright holder of one of the films in question, having agreed to films being lent or shown in UK public libraries, cannot then object to you as librarians doing exactly the same thing in Denmark.

In addition to the above, before selling you the videos, we checked with a considerable number of the rights holders and no one raised any objections to us selling a single copy to a library in Denmark when they knew that your requirements for its use would be no different to those of the libraries in the UK.

It would appear that the objections to you have been raised by two Danish firms who claim they hold the Danish rights to the videos mentioned. Without knowing what rights are claimed, I cannot comment.

Beckmann Home Video til Risskov Bibliotek, 27. juni 1989

FDV's og IFPI's fortsatte angreb på Risskov Bibliotek

På grundlag af ophavsretslovens nye § 23, stk. 3, fortsatte FDV presset på Risskov Bibliotek, og her var bibliotekarerne i vildrede. De havde ved hvert indkøb aftalt med Beckmann Home Video, at filmene kunne udlånes. De forelagde problemet for Beckmann, som havde så meget kendskab til EU-retten, at det blev påpeget, at rettighedshavere ikke kan tillade udlån fra engelske biblioteker og så forbyde bibliotekerne i Danmark at gøre nøjagtig det samme. De var uforstående over for de rettigheder, som de to danske "firmaer" (FDV og IFPI) påstod at have. Det var ærligt talt ubegribeligt, at danske licenstagere kunne påstå at have dispositionsret over eksemplarer, som engelske licenstagere allerede havde bragt på markedet i overensstemmelse med deres licensaftale. Men Johan Schlüter slap også godt fra dette blufnummer.

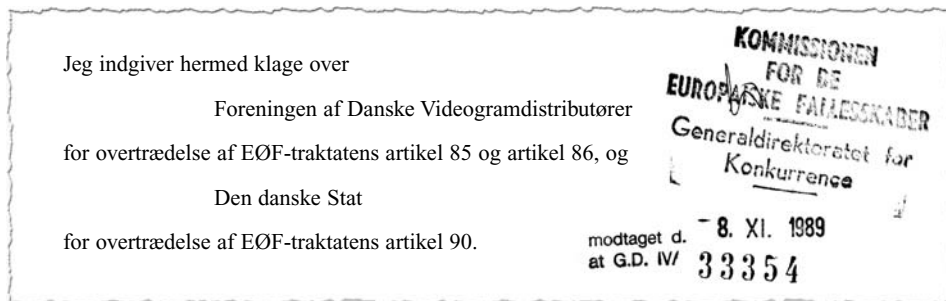
Risskov Bibliotek sendte frivilligt lister med udlånte videoer til FDV og IFPI og bekræftede, at udlånet var ophørt. Denne samarbejdsvilje blev besvaret med et erstatningskrav på 600 kr. pr. udlånt kassette. Kravet blev aldrig prøvet ved retten. Sagen endte den 29. februar 1990, da Risskov Bibliotek indgik forlig og betalte 10.000 kr. Fra da af købte biblioteket alle dets videofilm af de danske selskaber.

Henset til karakteren og omfanget af de skete krænkelser - i hvilken forbindelse det bl.a. har spillet ind, at biblioteksudlån i vidt omfang må sidestilles med udlejning gennem en videoforhandler - har medlemmerne af Den Danske Gruppe af IFPI og Videogramdistributørforeningen ikke fundet at kunne se igennem fingre med de skete krænkelser, og jeg skal derfor på vegne af de to foreninger opføre det samlede erstatningskrav som følger:

75 titler á kr. 600,00

kr. 45.000,00

FDV's og IFPI's erstatningskrav til Risskov Bibliotek, 19. juli 1989



Laserdiskens klage til Kommissionen, 9. oktober 1989

Min klage til Kommissionen

Jeg brød mig ikke om FDV's adfærd, og jeg frygtede, at det kun var et spørgsmål om tid, før Johan Schlüter også angreb mig. Jeg havde materiale nok til at gå til Kommissionen. Jeg fulgte vejledningen i brochuren (side 48) og sendte en klage over FDV for overtrædelse af konkurrencereglerne og en klage over Den danske Stat for at tillade FDV's områdebeskyttelse af det danske udlejningsmarked.

Kommissionen kvitterede for klagen, gav den et sagsnummer og bad om Johan Schlüters kommentarer. Han svarede den 18. januar 1990 uden egentlig at svare. Min klage vedrørte områdebeskyttelsen af det danske videomarked og forholdet til forbuddene i artikel 85 og 86, og det var ikke engang et emne i Warner-sagen. I et svar til Kommissionen den 16. februar 1990 fremhævede jeg to væsentlige elementer, der ikke fremgik af Warner-sagen (side 308). Kommissionen svarede aldrig. Retfærdigvis tilføjes, at jeg ikke i den første klage redegjorde for løgnene om særloven, fordi jeg først senere fik kendskab til retsmøderapporten.

Selvom det ikke lykkedes at aktivere Kommissionen, havde jeg sendt et signal til Johan Schlüter. Jeg håbede, at det kunne få ham til at holde fingrene fra mig, og det holdt stik i to år. Først i 1992 angreb FDV min udlejning af LaserDiscs.

På grund af den voldsomme nedgang i omsætningen på det danske videomarked gennem de seneste tre år råder Videogramdistributørforeningen kun over beskedne midler, og jeg finder det derfor ikke rimeligt at belaste foreningens økonomi med en længere tilbagevisning af klagerens juridiske argumentation. Dette går jeg ud fra, at den danske stat vil tage sig af. Jeg skal kun kort bemærke, at klageren ikke har forstået sammenhængen mellem ophavsretslovens § 2 og § 23, at klageren har misforstået § 25, der ikke har noget med filmværker at gøre, og at alle tænkelige elementer i sagen Warner Bros. Inc. og Metronome Video A/S mod hr. Erik Viuff Christiansen blev inddraget og overvejet fra enhver vinkel med bistand fra de procederende advokater, EF-Kommissionen, den danske, engelske og franske regering samt generaladvokaten forud for Domstolens grundige gennemgang.

Johan Schlüters svar til Kommissionen, 18. januar 1990